

Anne Bing Tingström

Lena Carlereus

Katarina Malmborg

Birgitta Åkerson

Yttrande avseende "Remiss - SOU 2018:88 LSS-utredningen"

Ärendet

Inkluderande samhälle

För ett inkluderande samhälle där alla kan delta krävs att det omgivande samhället tar sitt ansvar då LSS bara är en del i systemet med individuella stöd och lösningar.¹

Vård- och omsorgsförvaltningen vill lyfta fram vikten av en av utredningens utgångspunkter-varje sektor i samhället ansvarar för att ge alla möjlighet att delta och bidra inom sitt område.

Införande av ny insats för personlig service och boendestöd

I betänkandet föreslås att Personlig service och boendestöd ska införas som en ny insats enligt LSS. Den som har behov av stöd i den dagliga livsföringen i annan bostad än en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen som kan avse praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av för sin dagliga livsföring.²

Även den som bor i en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen i den utsträckning behovet inte tillgodoses genom stöd i bostaden.³

Utredningen har bedömt att om det finns tillgång till vardagsstöd i bostaden ökar möjligheterna att välja vilken form av boende man önskar.⁴

Förvaltningen vill lyfta fram att det redan idag finns möjlighet att utifrån Socialtjänstlagen få hemtjänstinsatser i ordinärt boende. Vilket också lyfts fram i betänkandet på sid 227-228 "Stöd enligt Socialtjänstlagen kan i och för sig i de allra flesta fall tillgodoses de

---

¹ SOU 2018:88 sid 161

² SOU 2018:88 sid 226

³ SOU 2018:88 sid 231

⁴ SOU 2018:88 sid 32

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

behov av stöd som den som inte bor i en bostad med särskild service kan ha.”

En brukares tillhörighet till en personkrets enligt LSS kan skifta, vilket kan innebära att vissa brukare, utifrån förändrade diagnoser och behov, över tid skulle få skifta mellan insatsen personlig service och boendestöd enligt LSS och hemtjänstinsats enligt SoL. (Motsvarande hur vissa brukare idag fått skifta mellan ledsagning enligt Sol/LSS utifrån förändrade diagnoser och behov.) Förvaltningen bedömer att utredningen borde belysa konsekvenserna för den enskilde om rätten till insats skiftar över tid- tex är LSS-insatser, till skillnad från SoL-insatser, avgiftsfria.

LSS-gruppen är positiv till förslaget av boendestöd enligt LSS. Detta möjliggör att de som önskar bo i egna bostäder kan ansöka om stöd utifrån sitt enskilda behov och önskemål.

Förvaltningen bedömer att vid insatsen boende med särskild service bör brukarens behov tillgodoses genom boendebeslutet. Förvaltningen bedömer därmed inte att det ska krävas beslut om ytterligare insats personlig service och boendestöd. Denna insats bör utifrån behov automatiskt ingå vid beslut om boende särskild service. Enligt nuvarande SOFS 2002:9 ska behovet tillgodoses genom boendebeslutet.

LSS-gruppen anser att det är positivt att insatsen också kommer de personer som har en bostad med särskild service tillgodo så att deras behov täcks. Personens förutsättning kan ändras över tid och nya behov av stöd kan uppstå. Dessa behov täcks inte alltid av boendebeslutet.

LSS-gruppen anser i motsats till utredaren att ledsagning ska finnas kvar som en egen insats i lagen.

Biträde av kontaktperson kunna ske genom en gruppaktivitet

I betänkandet ges förslaget att insatsen biträde i form av kontaktperson, om brukaren samtycker, ska kunna ske genom gruppaktivitet.⁵

Förvaltningen är mycket positiv till förslaget att insatsen ska kunna ske genom gruppaktivitet om brukaren samtycker. I viss utsträckning har insatsen redan idag skett genom gruppaktivitet i Lunds kommun. Erfarenheterna är goda.

Kontaktperson är en insats som bryter den enskildes isolering. Insatsen kontaktperson ger en möjlighet för den enskilde att utveckla en relation till någon utanför sin bostad, dvs kan likna en

---

⁵ SOU 2018:88 sid 284

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

vänskapsrelation genom att vara individuellt utformad och inte kollektiv. LSS-gruppen menar att särskild stimulans skulle ges till kommunerna att utveckla nya former för att finna lämpliga personer för dessa uppdrag.

LSS-gruppen motsätter sig förslaget att som alternativ ska insatsen som kontaktperson kunna ske i grupp. Utredarens förslag leder till en särbehandling av personer som får denna insats, vilket inte är enligt lagens målsättning. Det individuella behovet ska styra och ska inte ha gruppfokus. Detta hindrar inte att olika personer på eget initiativ gör saker tillsammans.

Sysselsättning

I betänkandet föreslås att den enskilde inom ramen för insatsen daglig verksamhet ska ha rätt till en inledande kartläggning för att fastställa hur den bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven.⁶

Förvaltningen är mycket positiv till förslaget, redan idag arbetar förvaltningen med genomförandeplaner för varje enskild brukare.

Socialstyrelsen bör få i uppdrag att, i samarbete med Myndigheten för delaktighet, ta fram kunskapsunderlag för den dagliga verksamheten kan utformas för ökade möjligheter till de som står längst från arbetsmarknaden såväl att förvärva och bibehålla sina förmågor som till delaktighet i samhället.⁷

De nya digitala möjligheterna som växt fram i samhället bör enligt förvaltningens bedömning ha utökat möjligheterna för studier och arbete-heltid eller partiellt- ute i samhället för personer som tidigare varit hänvisade till daglig verksamhet.

Förvaltningen är mycket angelägen om att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram kunskapsunderlag. Förvaltningen bedömer dock att utredningen bör överväga om det kan finnas möjlighet att ändra LSS-lagstiftningen, så personer med daglig verksamhet som önskar prova att börja arbeta/studera har möjlighet att bibehålla insatsen daglig verksamhet. Det skulle ge brukare möjlighet att kvarstå i sitt sociala sammanhang. Det bedöms därmed öka antalet brukare som vågar börja arbeta/studera. Idag finns brukare som inte vill prova att arbeta/studera till följd av att de då förlorar rätten till daglig verksamhet.

---

⁶ SOU 2018:88 sid 303

⁷ SOU 2018:88 sid 304

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

LSS-gruppen instämmer.

Det måste gå att på olika sätt kombinera daglig verksamhet, studier och lönearbete också över längre tid och att det är möjligt att gå tillbaka till daglig verksamhet om ett lönearbete upphör och det vid denna tidpunkt inte kan ersättas.

I betänkandet lyfts det fram att hur lagens personkrets har delats in i grupper bör inte ha påverkat tillgången till insatserna i LSS i något annat avseende än den uttalade begränsning om rätten till daglig verksamhet som lagen innehåller.⁸

Brukare tillhörande personkrets 3 har utifrån nuvarande lagstiftning inte rätt till daglig verksamhet. Förvaltningen vill betona vikten av att även brukare tillhörande personkrets 3 med betydande fysiska och psykiska funktionshinder får sitt behov av sysselsättning tillgodosett. Förvaltningen bedömer att utredningen borde belysa hur behovet av sysselsättning idag tillgodoses utifrån Socialtjänstlagen för enskilda brukare tillhörande personkrets 3.

Förvaltningen vill lyfta fram att daglig verksamhet upphör vid 65 år. Det finns idag ingen fast pensionsålder men rättigheten att arbeta kvarstår fram till 68 års ålder, därefter krävs samtycke från arbetsgivaren.⁹ Idag finns många som vill vara aktiva långt upp i åldrarna, möjligheten för fortsatt sysselsättning efter 65 år bör finnas även för brukare inom daglig verksamhet.

LSS-gruppen instämmer.

Många av de personer som har daglig verksamhet har ett begränsat socialt liv och få vänner. Som äldre är också stor del (föräldrarna) av deras familj borta. Dessa personer har oftast inte heller förmåga att vid "pensioneringen" själva skapa nya aktiviteter att fylla sin dag med. Daglig verksamhet är deras sociala sammanhang och familj.

Habiliteringsersättning

Betänkandet lyfter fram att habiliteringsersättning inte tillämpas likformigt över landet, men finns i 9 av 10 kommuner.¹⁰

Förvaltningen bedömer att huruvida brukare ska få habiliteringsersättning borde vara densamma över hela landet och därmed styras utifrån lagstiftning.

---

⁸ SOU 2018:88 sid 189

⁹ www.pensionsmyndigheten.se

¹⁰ SOU 2018:88 sid 317

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

LSS- gruppen är positiv till att en lagstiftad habiliteringsersättning (miniminivå) införs

Att erhålla ersättning för sitt arbete är viktigt och motiverande för alla. Habiliteringsersättningen har också stor betydelse för personer som har en pressad ekonomi. Utgifterna i samband med daglig verksamhet måste täckas och att få några hundralappar per månad extra kan ha stor betydelse för att kunna leva "som alla andra". Då habiliteringsersättningen är skattefri och normalt inte påverkar andra bidrag ger en höjning av habiliteringsersättningen direkt ett positivt ekonomiskt tillskott.

Insats Särskilt expertstöd

I betänkandet förslås att insatsen rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar ska benämnas särskilt expertstöd.¹¹

Utredningen föreslår inte någon förändring av innehållet i insatsen råd och stöd men har preciserat och förtydligat vad de anser ingår i en sådan insats.¹²

Förvaltningen vill lyfta fram att utredningen tagit upp att det idag finns många som upplever att det är oklart vad insatsen rådgivning och annat personligt stöd kan innehålla och variationerna mellan regionerna är stora när det gäller omfattningen av den här verksamheten.¹³

Regionerna har ansvar för den nuvarande insatsen rådgivning och annat personligt stöd, förvaltningen har dock sett exempel där stödet till enskilda skulle kunna förbättras. Förvaltningen är därför positiv till att innehållet i insatsen preciseras och förtydligas.

LSS-gruppen instämmer.

Hjälpmedel eller personlig assistans

I betänkandet görs bedömningen att när det finns möjlighet att välja mellan hjälpmedel eller personlig assistans måste den enskilde ha möjlighet att avgöra vilken form av stöd han eller hon vill ha.¹⁴

För att klara av att bemöta framtida behov bedömer förvaltningen att det är viktigt att verksamheten kan använda sig av de nya lösningar

---

¹¹ SOU 2018:88 sid 337

¹² SOU 2018:88 sid 341

¹³ SOU 2018:88 sid 338-339

¹⁴ SOU 2018:88 sid 391

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

som samhällsutvecklingen möjliggör. Förvaltningen bedömer därför att motsvarande resonemang som förs i propositionen Socialtjänstlagen 2000/01:80 för att avgöra **hur** insatsen ska utformas, även bör gälla insatser enligt LSS-lagstiftningen:

LSS-gruppen delar utredarens förslag att individen måste ha möjlighet att välja.

”Vid bedömningen av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter.....Det kan enligt regeringens mening inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad.”¹⁵

*Förvaltningen bedömer att lagstiftningen bör vara i linje med samhällsutvecklingen som har gjort det möjligt att tillgodose behov med digitalisering och välfärdsteknik. Om brukarens behov enligt LSS tillgodoses bedömer förvaltningen att brukaren ej ska kunna avgöra **hur** insatsen ska utformas -liknande resonemanget i propositionen för Socialtjänstlagen enligt ovan.*

Dubbel assistans i förhållande till hjälpmedel eller anpassning av bostaden

Men brukarens valmöjlighet gäller enligt betänkandets förslag inte i de fall en person behöver hjälp av flera assistenter samtidigt.¹⁶

I betänkandet föreslås att rätten till dubbel assistans endast ska föreligga om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, genom att bostaden anpassas eller genom användning av hjälpmedel. Förvaltningen är mycket positiv till detta förslag. Vård- och omsorgsförvaltningen bedömer dock även att hjälpmedel eller bostadsanpassning som alternativ bör-enligt resonemanget under föregående rubrik- vara möjlig även gällande insatsen personlig assistans utan dubbelbemanning.

LSS-gruppen:

Hjälpmedel eller bostadsanpassning kan i vissa fall vara en bra lösning men kan också vara starkt begränsande som inte en person/assistent är.

Frågan om dubbelassistans handlar också om att säkra goda levnadsvillkor och för att assistansen ska kunna ges på ett säkert och tryggt sätt. Detta medför att i vissa fall att två assistenter kan krävas, t.ex. vid resor, utflykter, aktiviteter utanför hemmet.

---

¹⁵ Proposition 2000/01:80 sid 91

¹⁶ SOU 2018:88 sid 392

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om en person med funktionsnedsättning ska inte vara en del av insatsen personlig assistans**LSS-gruppen:****Denna del ingår ej i remissen**

I betänkandet föreslås att stöd för vad som i dag anges som behov som förutsätter ingående kunskaper om den som får stödet, det s.k. femte grundläggande behovet, inte ska vara en del av insatsen personlig assistans. Genom rättspraxis har det bla kommit att omfatta stöd för aktiv tillsyn när det finns risk att en person skadar sig själv eller andra.¹⁷

Förebyggande pedagogiskt stöd för personer över 16 år**LSS-gruppen:****Denna del ingår ej i remissen**

För de över 16 år som på grund stor och varaktig psykisk funktionsnedsättning har behov av personligt stöd av ett begränsat antal personer som har ingående kunskaper om personen och funktionsnedsättningen.¹⁸

Förvaltningen bedömer att förslaget om begränsning av rätten till personlig assistans kommer innebära gränsdragningsproblematik. Ansvaret för brukare inom samma personkrets ska enligt förslaget delas mellan stat och kommun. På sid 373 i betänkandet lyfts det fram att bedömningsprocessen handlar om att kunna avgöra vem som har sådana behov som gör att man genom personlig assistans ska få ett stort inflytande över vem som ger stödet. Förvaltningen bedömer dock att det i betänkandet saknas en modell som ska kunna användas för att kunna avgöra vem som har sådana behov. Förvaltningen vill lyfta fram att ansvaret för brukare inom personkrets 3 över tid kan komma att skifta mellan stat och kommun utifrån brukarens förändrade behov. Förvaltningen bedömer därmed att ansvaret för en och samma personkrets istället bör finnas hos en huvudman- antingen stat eller kommun.

Förvaltningen bedömer att utredningen borde belysa vad denna gränsdragningsproblematik skulle innebära för den enskilde, tex möten med såväl Försäkringskassa som kommun.

---

¹⁷ SOU 2018:88 sid 382

¹⁸ SOU 2018:88 sid 409

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

Förvaltningen vill även lyfta fram att förslaget innebär att resurskrävande insatser för brukare med komplexa behov –insatsen förebyggande pedagogiskt stöd- lämnas i kommunens ansvar när staten övertar ansvaret för personlig assistans.

LSS-gruppen:

Vi förstår inte.

Denna gränsdragningsproblematik måste finnas oavsett vem som är huvudman om den enskilda erbjuds olika LSS-insatser. Menar förvaltningen att alla insatser för persongrupp 1 ska ligga hos kommunen och alla för grupp 3 hos staten?

Beredskap ska inte vara en del av personlig assistans

I utredningen föreslås att beredskap på en annan plats än hos den som är i behov av stöd inte bör ingå i personlig assistans. Om behovet endast avser beredskap för att lämna stöd bör det vara möjligt att tillhandahålla på annat sätt, tex genom hemtjänst.¹⁹

Förvaltningen bedömer att förslaget innebär minskad personalkontinuitet, utredningen borde belysa vad förslaget innebär för den enskilde. I sammanhanget vill förvaltningen lyfta fram att i HD dom Mål nr 2553-12 behandlas utifrån nuvarande LSS-lagstiftning ett perspektiv av helhetsansvar gällande utförande av personlig assistans fram.

LSS-gruppen instämmer

Kommunen ansvara för vikarie

I betänkandet föreslås att vid ordinarie assistents sjukdom ska den som anordnar assistansen tillse att en vikarie utför assistansen. Om ordinarie anordnare av någon anledning inte kan göra det måste kommunen tillfälligt tillgodose den assistansberättigades behov av stöd.²⁰

Förvaltningen vill betona att den som anordnar assistansen måste ha ett långtgående ansvar, kommunen ska inte behöva gå in med tillfälliga insatser. Kommunen bör ej utgöra en vikariepool som gör punktinsatser till enskilda företag. Det bedöms innebära minskad personalkontinuitet för den enskilde.

---

¹⁹ SOU 2018:88 sid 395/401

²⁰ SOU 2018:88 sid 528

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

LSS-gruppen instämmer delvis.

Kommunen har alltid det yttersta ansvaret för de enskilda personerna som får assistans och måste gå in i speciella akuta situationer men ska naturligtvis inte ansvara för vikarier i vardagen.

Kostnaderna

Utredningen lyfter fram ett syfte att varje person som beviljas assistansersättning bör kosta kommunen ett belopp som är tillräckligt stort för att kommunen ska se till att goda alternativa kommunala insatser finns.²¹

Kommunerna ska fullt ut finansiera statens kostnader för assistansersättning för dem som beviljas upp till 20 assistanstimmar per vecka i genomsnitt.²²

Förvaltningen vill lyfta fram att kommunerna med omfattande belopp ska finansiera insatser som en annan myndighet tar beslut om.

Kommunen ska dessutom enligt förslaget finansiera tex ny insats för personlig service och boendestöd.²³

Insatsen personlig service och boendestöd bedöms vara en resurskrävandeinsats då den vänder sig till brukare med omfattande behov.

Kommunen uppföljningsansvar personlig assistans

Enligt utredningen måste kommunen, inom ramen för ansvaret att tillse att den som tillhör LSS personkrets får det stöd som hon eller han behöver, även ha kontakt med dem som inte får annat stöd enligt LSS utöver personlig assistans.²⁴

Förslaget innebär att kommunerna ska ha uppföljningsansvar för Försäkringskassans beslut. Förvaltningen bedömer att beslutande myndighet måste ha uppföljningsansvar, kommunerna har inte något beslutsunderlag att följa upp.

LSS-gruppen

Ofta har individer som har personlig assistans även andra insatser (inklusive LSS-insatser) från kommunen t.ex. daglig verksamhet, färdtjänst, deltar i fritidsaktiviteter. Vi delar utredarens uppfattning att kommunen bör ha uppföljningsansvaret eventuellt i samarbete med Försäkringskassan.

---

²¹ SOU 2018:88 sid 698

²² SOU 2018:88 sid 699

²³ SOU 2018:88 sid 699

²⁴ SOU 2018:88 sid 560

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

Omprövning och uppföljning

Förslag: Försäkringskassan ska minst vart tredje år följa upp den försäkrades behov av ersättningen.

Om den försäkrade har fyllt 65 år, behöver någon uppföljning inte göras.²⁵

Förvaltningen vill lyfta fram att utveckling av samhället, bostädernas utformning och olika typer av hjälpmedel och teknik de kommande åren kan innebära att behovet av stöd från kommunen minskar för personer med funktionsnedsättning. Därmed bedömer förvaltningen att behovet, i likhet med andra samhällsinsatser bör följas upp även för personer över 65 år.

Staten ansvaret för insatsen personlig assistans

Utredningen har utrett LSS och assistansersättningen. Den har haft två huvudsyften:

1. Statens kostnader för personlig assistans får inte blir högre än de är i dag.
2. Insatserna inom LSS ska bli bättre anpassade för dem som behöver insatserna.

I betänkandet föreslås att staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans.²⁶

Statens kostnader föreslås minska-istället föreslås en ökning av kommunernas kostnader.

Förvaltningen vill sammanfattningsvis lyfta fram att utredningens förslag innebär att ett stort ansvar lämnas till kommunerna:

- *Den föreslagna insatsen förebyggande pedagogiskt stöd innebär att kommunerna ska svara för resurskrävande insatser för brukare med omfattande behov.*
- *I utredningen föreslås att beredskap på en annan plats än hos den som är i behov av stöd inte bör ingå i personlig assistans-istället ska, enligt förslaget, kommunen ha ansvaret.*
- *Om det vid personlig assistans finns behov av vikarie som utföraren inte kan lösa, föreslås i utredningen att kommunen ska ha det tillfälliga ansvaret.*

---

²⁵ SOU 2018:88 id 596

²⁶ SOU 2018:88 sid 444

2020-10-16

Diarienummer

VOO 2020/0440

- *Förslaget innebär att kommunerna ska ha uppföljningsansvar för personlig assistans trots att Försäkringskassan inhämtat beslutsunderlag och fattat beslut om insatsen.*
- *Kommunerna föreslås fullt ut finansiera statens kostnader för assistansersättning för dem som beviljas upp till 20 assistanstimmar per vecka. Dessutom föreslås kommunen finansiera den nya insatsen för personlig service och boendestöd*
- *Kommunen ska enligt förslaget svara för utförandet av personlig assistans när den enskilde begär det.²⁷*

Förvaltningen bedömer att det är mycket viktigt att kommunen får täckning för kostnadsökningarna till följd av förslagen.

Anna Borgius
Vård- och omsorgsdirektör

---

²⁷ SOU 2018:88 sid 451